Kristinehamns kommun

**Kommunledningsförvaltningen**
Moa Elfström, 055088549
moa.elfstrom@kristinehamn.se

**Yttrande**



Datum
2026-10-05

Vår referens
Ks/2026:215

Ert datum

Er referens

# Att säga ja! Kommunernas förutsättningar att ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner

## Ärendet

Delbetänkandet *Att säga ja! Kommunernas förutsättningar att ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner* (SOU 2026:32) behandlar kommunernas förutsättningar att attrahera och ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning med syftet att föreslå åtgärder som underlättar kommunernas förutsättningar.

## Kristinehamns kommuns synpunkter

Kristinehamns kommun ser positivt på att kommunernas förutsättningar att ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner har utretts, på utredningens breda ansats och på de åtgärder som föreslås. Kommunen delar bedömningen att kommunerna kan behöva göra omfattande investeringar i exempelvis bostäder, infrastruktur och kommunal service innan det är känt vilken omfattning en etablering eller expansion faktiskt kommer att få, eller vilka intäkter den kommer att generera. Samtidigt vill kommunen framhålla att det finns behov av att tydliggöra vilka typer av etableringar och expansioner som ska omfattas av förslaget.

Utredningen behandlar stora företagsetableringar och företagsexpansioner som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning. Samtidigt utgår flera delar av utredningen från formuleringen ”stora företagsetableringar och företagsexpansioner av vikt för den gröna omställningen”. Kristinehamns kommun anser därför att det behöver tydliggöras om de föreslagna insatserna även omfattar etableringar och expansioner som är strategiskt viktiga för Sverige, men som inte primärt är kopplade till den gröna omställningen. Detta är särskilt angeläget när det gäller försvarsindustrin och verksamheter av betydelse för Sveriges totalförsvar och försörjningsberedskap.

Kristinehamns kommun vill samtidigt understryka vikten av att även stora och snabba expansioner av befintlig industri ges motsvarande möjlighet till statligt stöd när konsekvenserna för kommunen är jämförbara med en nyetablering.

Detta kan exempelvis vara aktuellt inom försvarsindustrin, där expansioner kan medföra ett snabbt och omfattande behov av bostäder, kompetens, infrastruktur och kommunal service.

Kristinehamns kommun befinner sig inom det Svenska säkerhetsstråket[1] och arbetar i dagsläget med pågående försvarsetableringar och försvarsindustriell expansion i närområdet. Ett sådant perspektiv är således särskilt viktigt för kommuner som Kristinehamn som befinner sig i en region med flera parallella etablerings- och expansionsprocesser.

Kristinehamns kommun anser också att det behöver tydliggöras när i en etableringsprocess en kommun är stödberättigad. Om stödberättigande förutsätter en beslutad etablering kan stödinsatser många gånger komma för sent för att göra stor nytta för en kommun.

## Statens risktagande vid avbrutna etableringar

Föreslagna åtgärder i delbetänkandet hanterar i huvudsak risk för genomförande av etableringar, men i mindre utsträckning den ekonomiska risk som en kommun tar om etableringen inte blir av. Kristinehamns kommun vill därför lyfta den risk som uppstår om en större företagsetablering eller expansion avbryts, försenas betydligt eller genomförs i mycket mindre omfattning än vad som ursprungligen planerades för. Om en förväntad etablering uteblir eller skalas ned riskerar kommuner att stå med kostnader och investeringar för exempelvis VA, infrastruktur, bostäder och kommunal service som inte längre motsvaras av behovet eller förväntade intäkter. Kristinehamns kommun anser därför att staten bör ta ett tydligare ansvar för den ekonomiska risk som uppstår vid avbrutna, försenade eller kraftigt nedskalade etableringar.

## Definition av stora företagsetableringar och företagsexpansioner

I delbetänkandet är begreppet ”stora företagsetableringar och företagsexpansioner” centralt, med det saknas en definition av ”stor”. Kommunen anser därför att det behöver tydliggöras vad som avses med en ”stor” etablering eller expansion, och vilka kriterier som ska ligga till grund för bedömningen. Om inte skapas en osäkerhet hos kommunerna huruvida en kommun är berättigad stöd eller ej vid en etableringsförfrågan.

En etablerings eller expansions storlek bör enligt Kristinehamns kommuns mening inte enbart bedömas utifrån exempelvis antalet nya arbetstillfällen eller investeringens ekonomiska omfattning, utan i också relation till kommunens folkmängd, ekonomi och organisatoriska kapacitet. En etablering kan exempelvis innebära ett omfattande behov av nya bostäder, infrastruktur, energiförsörjning, utbildningsinsatser och kommunal service, även om antalet nya arbetstillfällen i sig inte når upp till en viss nationell tröskel.

Kommunen anser därför att bedömningen bör kunna utgå från flera parametrar, exempelvis:

- antalet nya arbetstillfällen,
- investeringens omfattning,
- behovet av nya bostäder,
- behovet av kommunal service,
- påverkan på transport- och energiinfrastruktur,
- behovet av kompetensförsörjning och utbildningsinsatser,
- samt etableringens eller expansionens betydelse ur ett regionalt eller nationellt perspektiv.

Det bör även finnas möjlighet att bedöma flera samtidiga eller successiva etableringar och expansioner samlat. Flera medelstora etableringar kan tillsammans skapa ett betydande omställnings- och investeringsbehov för en kommun eller region, även om ingen av etableringarna var för sig uppfyller ett fastställt storlekskriterium. Kristinehamns kommun anser därför att regeringen bör tydliggöra definitionen av vad som utgör en stor företagsetablering eller företagsexpansion, samt vilka kriterier som ska tillämpas vid bedömningen.

## Statlig rådgivningsfunktion

Kristinehamns kommun ser positivt på förslaget om en permanent statlig rådgivningsfunktion. En samlad statlig funktion kan bidra till att stärka kommunernas kapacitet och underlätta komplexa etablerings- och expansionsprocesser.

Kommunen vill samtidigt påpeka att funktionens kapacitet behöver dimensioneras utifrån den faktiska omfattningen och komplexiteten i etablerings- och expansionsärendena. Tillräckliga resurser behöver säkerställas för att funktionen ska kunna ge ett aktivt och kvalificerat stöd till kommuner i komplexa processer.

## Incitamentspeng

Kristinehamns kommun tillstyrker förslaget om en incitamentspeng, men bedömer att förslaget är otillräcklig i förhållande till de investeringar som kan krävas vid större företagsetableringar och expansioner. Exempelvis kan investeringar i lokal energiinfrastruktur och mottagningsstationer för anslutning till elnät innebära betydande kostnader. Även kostnader för planläggning, infrastruktur och kommunal service som kan uppstå innan en etablering kan börja generera intäkter för en kommun.

Kristinehamns kommun anser därför att statsbidragets omfattning bör sättas i relation till kommunens faktiska kostnader. Det bör även finnas möjlighet att beakta den samlade effekten av flera etableringar och expansioner i en kommun eller region.

## Hyresförlustgarantin

Kristinehamns kommun ser positivt på förslaget om en statlig hyresförlustgaranti. Bostadsförsörjningen är en avgörande förutsättning för kommuner som ska kunna ta emot större företagsetableringar och företagsexpansioner. En hyresförlustgaranti kan minska risken för bostadsaktörer om efterfrågan på nyproducerade bostäder blir lägre än förväntat.

Kommunen vill samtidigt framhålla att hyresförlustgarantin inte fullt ut hanterar den ekonomiska risk som kan uppstå redan innan bostäderna byggs. På många bostadsmarknader kan produktionskostnaden vara högre än fastighetens marknadsvärde, vilket innebär att en investering kan vara svår att genomföra även om staten tar en del av risken för framtida vakanser. Hyresförlustgarantin hanterar därmed framför allt risken efter att bostäderna har byggts, medan det i vissa fall är finansieringen av själva investeringen som utgör det största hindret.

Kristinehamns kommun anser därför att hyresförlustgarantin behöver kompletteras med åtgärder som minskar risken i själva investeringen,

exempelvis investeringsstöd, kreditgarantier eller andra finansieringslösningar. Ett sådant stöd skulle kunna vara särskilt viktigt på bostadsmarknader där produktionskostnaderna överstiger marknadsvärdena.

## Räntebidrag

Kristinehamns kommun ser positivt på förslaget om ett räntebidrag till privatpersoner, men bedömer att åtgärdens effekt sannolikt är begränsad i förhållande till de utmaningar som finns på bostadsmarknader där produktionskostnaderna ofta överstiger marknadsvärdena. Räntebidraget bör därför ses som ett komplement till andra åtgärder.

Kristinehamns kommun vill samtidigt påpeka att förslaget i huvudsak behandlar nyproduktion, medan det i många kommuner som utredningen fokuserar på även finns behov av att bättre nyttja och utveckla det befintliga bostadsbeståndet. För dessa kommuner kan bostadsförsörjningsutmaningen se annorlunda ut än i kommuner med en stark bostadsmarknad. Samtidigt som en etablering kan skapa ett ökat behov av bostäder kan det finnas ett befintligt bostadsbestånd med renoverings- och upprustningsbehov, samt tomma bostäder. I dessa situationer är det inte självklart att nyproduktion är den mest effektiva, ekonomiska eller hållbara lösningen.

Kristinehamns kommun anser därför att det finns behov av att komplettera förslaget med åtgärder som kan stimulera investeringar och upprustning av befintligt bestånd. Det kan ge kommuner och bostadsaktörer bättre förutsättningar att snabbt möta ett ökat bostadsbehov i samband med större företagsetableringar och företagsexpansioner.

## Tillväxtpott

Kristinehamns kommun ser positivt på förslaget om en tillväxtpott i den nationella planen för transportinfrastruktur. En särskild möjlighet att finansiera transportinfrastruktursatsningar som är nödvändiga för att möjliggöra större företagsetableringar och företagsexpansioner kan bidra till att stärka kommunernas förutsättningar att ta emot investeringar.

Kommunen vill samtidigt understryka att finansiering behöver kombineras med tillräcklig statlig planerings- och genomförandekapacitet. Trafikverkets kapacitet behöver säkerställas så att angelägna infrastruktursatsningar kan planeras och genomföras inom de tidsramar som etableringar och expansioner kräver. Företagens investeringsbeslut kan ha betydligt kortare tidshorisont än den ordinarie planeringen av transportinfrastruktur.

Kristinehamns kommun vill även framhålla vikten av långsiktighet och förutsägbarhet i den nationella transportplaneringen. För kommuner och näringsliv är det av stor betydelse att beslutade infrastruktursatsningar kan ligga fast och genomföras enligt plan och utan stora kostnadsökningar. En återkommande omprövning eller förändring av tidigare beslut skapar osäkerhet och försvårar kommunernas och företagens långsiktiga planering.

Principen bör därför vara att beslutade och planlagda infrastruktursatsningar ska kunna ligga fast och genomföras inom angiven planperiod, såvida det inte finns mycket starka skäl för omprövning. En sådan förutsägbarhet är särskilt viktig i samband med större företagsetableringar och expansioner, där tillgång till fungerande transportinfrastruktur kan vara en avgörande förutsättning för att investeringar ska kunna genomföras.

Kristinehamns kommun vill slutligen påpeka att om tillväxtpotten finansieras genom omprioriteringar inom den befintliga nationella planen behöver det säkerställas att detta inte leder till att andra angelägna och redan planerade infrastruktursatsningar trängs undan. Om staten vill skapa bättre förutsättningar för etableringar genom en särskild tillväxtpott bör denna därför tillföras medel utöver den befintliga ramen för den nationella transportinfrastrukturplanen.

## Kompetensförsörjning

Kristinehamns kommun delar utredningens bedömning att kompetensförsörjningen är en av de mest centrala förutsättningarna för att kommuner ska kunna ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner.

En större etablering kan på kort tid skapa ett omfattande behov av arbetskraft inom exempelvis industri, teknik, vård, transport och service. Utmaningen är samtidigt bredare än att enbart försörja det etablerande företaget med kompetens. När personal rekryteras från befintliga verksamheter kan kompetensbrist uppstå även hos andra arbetsgivare och inom kommunens egen verksamhet. Kompetensförsörjningen behöver därför betraktas ur ett hela-arbetsmarknaden-perspektiv.

Kommunal vuxenutbildning har en central roll i detta arbete genom möjligheten att snabbt anpassa utbildningsutbudet efter förändrade behov på arbetsmarknaden. För att detta ska vara möjligt krävs dock tillräckliga ekonomiska förutsättningar, framförhållning och möjlighet att snabbt skala upp utbildningsinsatser.

Kristinehamns kommun tillstyrker därför särskilt förslaget om möjlighet till extra tilldelning av statsbidrag för yrkesvux vid särskilt stora och tillfälliga utbildningsbehov, exempelvis i samband med stora företagsetableringar och företagsexpansioner. En sådan möjlighet är viktig eftersom kommunernas ordinarie utbildningsorganisation och finansiering inte alltid kan dimensioneras för plötsliga och omfattande förändringar på arbetsmarknaden.

Kommunen vill samtidigt belysa behovet av ett långsiktigt, förutsägbart och flexibelt finansieringssystem. Vid en större etablering kan kommunen behöva planera utbildningsutbud och utbildningsvolymer, rekrytera personal, anskaffa lokaler och utrustning, bygga upp APL-platser samt utveckla utbildningar tillsammans med arbetslivet. Även validering och kompetenskartläggning kan behöva förstärkas. Dessa insatser kan behöva påbörjas innan det finns möjlighet att fullt ut finansiera den utökade utbildningsverksamheten genom ordinarie statsbidrag.

Kristinehamns kommun anser därför att det bör finnas en snabb och förutsägbar mekanism för extra statlig finansiering när en större etablering eller expansion medför ett dokumenterat och tillfälligt utbildningsbehov. Kommunen ser positivt på de förändringar av statsbidraget för regionalt yrkesvux som har genomförts under 2026, men anser att finansieringssystemet även fortsättningsvis behöver utvecklas för att kunna hantera situationer där en etablering leder till mycket stora utbildningsbehov på kort tid.

## Regional samverkan och koppling till arbetslivet

Stora företagsetableringar påverkar sällan enbart en kommun. Arbetsmarknaden är regional och kompetens behöver kunna utbildas och rekryteras över kommungränserna. Kristinehamns kommun vill därför särskilt framhålla behovet av att staten skapar goda förutsättningar för kommunöverskridande samverkan inom vuxenutbildningen.

Det bör vara möjligt att snabbt dimensionera och organisera utbildningar tillsammans med andra kommuner och regionala aktörer när kompetensbehovet överstiger den enskilda kommunens kapacitet. Samverkan kan exempelvis avse gemensam dimensionering av yrkesutbildningar, utbildningsplatser, specialiserade lokaler och utrustning, APL-platser, validering samt distans- och hybridutbildning.

Det är samtidigt viktigt att utbildningsinsatserna utvecklas i nära samverkan med berörda arbetsgivare. Yrkesutbildningen behöver kunna anpassas efter företagens faktiska och förväntade kompetensbehov, samtidigt som utbildningen ska ge individen en bred och långsiktigt användbar kompetens. Etablerande företag bör, där det är möjligt, ges möjlighet att bidra med exempelvis praktikplatser, handledarresurser, utrustning och branschkompetens.

Kommunen vill även påpeka att kompetensförsörjning behöver ses som en investering i etableringens långsiktiga genomförbarhet, och inte som en kostnad som enbart ska bäras av den kommun där etableringen sker. Staten behöver ta ett tydligt ansvar för de extraordinära utbildningsbehov som uppstår till följd av stora företagsetableringar och företagsexpansioner.

## Den lokala och regionala dimensionen

Kristinehamns kommun vill avslutningsvis särskilt framhålla vikten av ett lokalt och regionalt perspektiv i utformningen av de föreslagna insatserna. En större företagsetablering eller expansion är sällan en fråga som enbart påverkar den kommun där verksamheten fysiskt etableras. Effekterna kan sträcka sig över flera kommuner och påverka bland annat bostadsmarknad, arbetsmarknad, kompetensförsörjning, kollektivtrafik, vägar, järnväg, energiförsörjning och kommunal service. Det kan därför finnas behov av investeringar och insatser även i kommuner som inte är etableringskommun, men som påverkas av etableringen eller expansionen.

Kristinehamns kommun ser positivt på att utredningen i vissa delar öppnar för att även kommuner som ligger nära etableringskommunen ska kunna omfattas av stöd. Bedömningen bör även kunna ta hänsyn till den samlade effekten av flera etableringar och expansioner inom en arbetsmarknadsregion.